

DOI: 10.32347/2076-815x.2026.91.297-311

УДК 72.03

Тараненко С.В.,
serhii.taranenko@snaeu.edu.ua, ORCID: 0009-0008-9553-7148,
к. арх., доцент **Бородай А.С.**,
artem.borodai@snaeu.edu.ua, ORCID: 0000-0003-4221-0332,
Сумський національний аграрний університет

ПРИНЦИПИ ФОРМОТВОРЕННЯ В ОРГАНІЧНІЙ АРХІТЕКТУРІ: АНАЛІЗ ЗНАКОВИХ ОБ'ЄКТІВ І ПРОСТОРОВІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Присвячена комплексному дослідженню органічної архітектури як цілісного просторово-формотворчого підходу, що базується на принципах внутрішньої цілісності, контекстуальності та гармонійної взаємодії архітектурного об'єкта з природним і антропогенним середовищем. Проаналізовано еволюцію ідей органічної архітектури від їхніх теоретичних засад кінця ХІХ - початку ХХ століття до сучасних інтерпретацій. Визначено ключові характеристики органічної архітектури: принципи формотворення, організацію внутрішнього простору, інтеграцію природних елементів, роль природного світла, ландшафтного контексту та конструктивних рішень. Особлива увага приділена просторовим механізмам розмивання меж між інтер'єром і екстер'єром і формуванню безперервного архітектурного середовища, орієнтованого на людину.

Розглянуто знакові зразки різних періодів і масштабів, виділено універсальні та варіативні принципи органічності, що підтверджує її значущість як гнучкої методології сучасного архітектурного проектування.

Ключові слова: органічна архітектура; інтеграція; цілісність; формоутворення; сталий розвиток; методологія; інтер'єр; екстер'єр; сучасна архітектура; адаптивність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальних екологічних, соціокультурних та містобудівних трансформацій архітектура дедалі частіше постає перед необхідністю переосмислення власної ролі у формуванні гармонійного простору для життєдіяльності людини. Інтенсивна урбанізація, стандартизація забудови, домінування технократичних підходів і зниження якості просторового середовища актуалізують потребу в архітектурних концепціях, здатних забезпечити баланс між функціональністю, естетикою та взаємодією з природою [8]. У цьому контексті органічна архітектура набуває особливої значущості як потенційна альтернатива фрагментарному та формалізованому проектуванню.

Окремою проблемою є відсутність цілісного підходу до аналізу просторових механізмів органічної архітектури. Питання взаємозв'язку форми і функції, ролі природного світла, матеріалів опорядження, інтеграції інтер'єру та екстер'єру часто розглядаються ізольовано. Це ускладнює формування узагальненої наукової моделі органічної архітектури, яка могла б слугувати теоретичною основою для сучасної проєктної практики.

Крім того, в умовах розвитку сталого та екологічно відповідального проєктування виникає необхідність чіткого розмежування понять «органічна архітектура», «екологічна архітектура» та «біоморфне формотворення». Нечіткість термінології призводить до підміни змісту органічної архітектури зовнішніми формальними ознаками, що знижує її концептуальну цінність і ускладнює науковий аналіз.

Таким чином, постає проблема комплексного переосмислення органічної архітектури як інтегрованого просторового підходу, що поєднує історичні теоретичні засади з сучасними архітектурними практиками. Відсутність узагальненого бачення принципів та просторових інтерпретацій органічної архітектури обмежує можливості її свідомого використання у проєктуванні сучасних житлових та громадських об'єктів.

Мета статті. Метою даної статті є комплексне дослідження органічної архітектури як цілісного просторово-формотворчого підходу для формування узагальненої наукової моделі органічної архітектури як актуального підходу до створення архітектурного середовища, здатного відповідати сучасним викликам сталого розвитку.

У межах дослідження передбачається простежити еволюцію ідей органічної архітектури від їх теоретичного формулювання наприкінці ХІХ - на початку ХХ століття до сучасних просторових інтерпретацій у різних видах та категоріях об'єктів архітектури.

Стаття спрямована на виявлення та систематизацію ключових характеристик органічної архітектури, зокрема принципів формотворення, організації внутрішнього простору, матеріального вирішення та інтеграції природних елементів, а також на аналіз ролі природного світла, ландшафтного контексту й конструктивних рішень у формуванні архітектурної цілісності. Особлива увага приділяється просторовим механізмам розмивання меж між інтер'єром і екстер'єром та формуванню безперервного архітектурного середовища, орієнтованого на людину.

Важливим завданням дослідження є інтерпретація знакових зразків органічної архітектури різних періодів і масштабів - від інтегрованих у природний ландшафт житлових будинків до масштабних громадських споруд у

міському середовищі - з метою виявлення універсальних і варіативних принципів органічності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика органічної архітектури залишається актуальною в сучасних наукових дослідженнях, що зумовлено зростанням інтересу до екологічно орієнтованого проєктування. У науковій літературі органічна архітектура розглядається як багатовимірне явище, яке поєднує естетичні, просторові та соціокультурні аспекти.

Значний пласт досліджень присвячений теоретичним засадам органічної архітектури, зокрема аналізу ідей Луїса Саллівена та Френка Ллойда Райта. У працях зарубіжних авторів органічна архітектура трактується як філософія проєктування, що базується на принципах цілісності, функціональної доцільності та контекстуальності. Дослідники наголошують на тому, що органічність у архітектурі полягає не в копіюванні природних форм, а у відтворенні природних закономірностей розвитку простору та конструкції.

Окремий напрям сучасних публікацій зосереджений на аналізі просторової організації та дизайнерського рішення в межах органічної архітектури. Простір розглядається як динамічний сценарій взаємодії людини з середовищем, що особливо актуально в умовах трансформації різноманітних типів будівель.

Наприклад, у науковій статті Олени Олійник та Юлії Чопик [6], авторки запевняють, що органічна архітектура продовжує розвиватися, поєднуючи гармонію з природою, застосовуючи біоморфні форми та екологічні технології. Аналіз сучасних об'єктів доводить, що будівлі все тісніше інтегруються в ландшафт, а їх форми стають пластичнішими та природоподібними. Енергозбереження та ресайклінг виступають ключовими елементами сучасної концепції, формуючи нову екологічну парадигму, а головним пріоритетом органічної архітектури залишається забезпечення зв'язку людини з довкіллям і створення внутрішнього комфорту.

У дослідженні Ірина Рижової, Світлана Захарової, Ольга Павлюк, Катерина Харченко та Тетяна Суворової [2] проведено аналіз, що дозволяє розглядати архітектуру в контексті взаємодії елементів середовища. Вони у своїй статті конкретизували поняття «органічна архітектура», а також окреслили її межі серед екологічних течій ХХ–ХХІ ст.

Науковиця Світлана Зиміна [1] окреслила особливості органічного інтер'єру та його стилістичні характеристики. Авторка праці запропонувала власну класифікацію екологічних інтер'єрів за ступенем прояву їхньої екологічної якості.

Отож, органічна архітектура й надалі залишається актуальним напрямом наукових пошуків, оскільки відповідає сучасним тенденціям екологічного

мислення, сталого розвитку та гуманізації архітектурного простору. Сучасні праці демонструють, що органічна архітектура продовжує еволюціонувати, поєднуючи біоморфні форми, інтеграцію в ландшафт, енергозбереження та ресайклінг, формуючи нову екологічну парадигму. [9]

Виклад основного матеріалу. Формування органічної архітектури як самостійного архітектурного напрямку відбулося у 1930-х роках, однак її ідейні витoki сягають кінця XIX століття й пов'язані передусім з архітектурною справою у США. Саме в цей період, у контексті критики еkleктизму та надмірної стилізації, американський архітектор Луїс Саллівен сформулював принципово нове бачення архітектурної форми. Він розглядав будівлю як цілісний «організм», у якому конструктивна структура, просторове вирішення та зовнішній образ мають формуватися під впливом конкретних умов середовища - кліматичних, топографічних та ландшафтних [3].

Важливо підкреслити, що поняття «органічна архітектура» не ототожнюється з прямим наслідуванням форм живої природи чи біоміметичним копіюванням природних структур. Йдеться радше про органічність як принцип внутрішньої логіки формоутворення, де архітектурний об'єкт розвивається відповідно до власних функціональних, просторових і контекстуальних закономірностей.

Подальший розвиток цих ідей пов'язаний з творчістю Френка Ллойда Райта - учня Саллівена та одного з ключових теоретиків і практиків органічної архітектури. Райт послідовно виступав проти редуції архітектури до утилітарної функціональності, наголошуючи, що форма, позбавлена емоційного та просторового наповнення, не здатна викликати естетичний відгук. У його трактуванні органічна архітектура є процесом проєктування «зсередини назовні», де першочергового значення набуває цілісність простору. Узагальнюючи цю концепцію, Райт формулює один із ключових принципів напрямку: форма і функція є нерозривною єдністю. [14]

Категорія «єдності» стає визначальною для органічного зодчества. Вона проявляється у взаємопов'язаності будівлі та ділянки, узгодженості функціонального призначення і просторової форми, взаємопроникненні інтер'єру та екстер'єру, а також у комплексному поєднанні матеріалів, конструкцій та інженерних систем. Саме завдяки цій інтеграції об'єкти сприймаються як невід'ємна частина ландшафту, створюючи враження їх природного «виростання» з навколишнього середовища.

Сформульовані Райтом принципи органічної архітектури відображають не лише художньо-естетичні, а й просторово-планувальні та конструктивні засади напрямку. Серед них — орієнтація на прості геометричні та обтічні форми, масштабність, співмірну з людським тілом, мінімізація кількості приміщень з

формуванням єдиного, замкненого, але добре вентиляованого простору. Особлива увага приділяється горизонтальній протяжності об'єкта, підкресленню площин, паралельних земній поверхні, та уникненню «коробчатих» форм. [7] Зодчий свідомо відмовляється від надмірного комбінування матеріалів, обмежуючись одним або кількома природними матеріалами, фактура яких стає самодостатнім засобом художньої виразності.

Ключовим завданням органічної архітектури є досягнення гармонійної взаємодії споруди з природним ландшафтом. Це реалізується через мінімалістичну естетику, плавні просторові переходи та відсутність декоративного перевантаження. Простори інтер'єру нерідко організуються за принципом безперервності, де межі між окремими функціональними зонами є умовними та визначаються світлом, перспективою чи рухом.

Важливу роль у просторових інтерпретаціях органічної архітектури відіграє трактування ділянки як продовження житлового простору. Сад або тераса розглядаються не як зовнішнє оточення, а як своєрідна «зелена кімната», інтегрована у структуру будинку. Центральні приміщення, зокрема вітальні, безпосередньо пов'язуються з ландшафтом, а підлога інтер'єру часто переходить у відкриті тераси, формуючи єдиний просторовий сценарій.

Узагальнюючи здобутки органічної архітектури, можна виокремити низку принципово нових підходів: переосмислення взаємозв'язку між об'єктом і ділянкою, формування цілісного, вільно перетікаючого внутрішнього простору, застосування методу виключення та укрупнення у формотворенні, впровадження інноваційних конструктивних рішень і типів світлових прорізів, а також комплексну інтеграцію інженерних систем у загальну архітектурну структуру.

Для розкриття просторових та концептуальних особливостей органічної архітектури доцільно звернутися до аналізу і ретроспективи найбільш знакових реалізованих об'єктів ХХ та ХХІ століття, у яких принципи цього напряму набули найбільш послідовного та виразного втілення.

«Будинок над водоспадом» (рис. 1), відомий також як резиденція Кауфман, є одним із найяскравіших творінь Френка Ллойда Райта. Особняк спроектований безпосередньо над струмком у місці формування водоспаду, що зумовлює унікальний характер взаємодії об'єкта з природним ландшафтом. Будівля не споглядає природу ззовні, а стає її складовою, інтегруючись у природний рельєф.

Матеріальне вирішення об'єкта ґрунтується на використанні місцевого каменю, який застосовується як в екстер'єрі, так і в інтер'єрі, часто без додаткової обробки. Такий підхід підкреслює автентичність матеріалу та посилює відчуття зв'язку з місцем. Просторовим і композиційним центром

будинку виступає камінь, який виконує роль своєрідного «якоря», що об'єднує архітектурну структуру з масивом природної скелі. Внутрішні простори організовані за принципом відкритого плану та візуальної безперервності з навколишнім пейзажем. Панорамні вікна та асиметрично розташовані консольні тераси забезпечують постійний контакт із довкіллям, а в окремих приміщеннях підлога безпосередньо сформована з природної скельної основи. У такий спосіб Райт реалізує ідею синтезу архітектури й природи, де людське втручання не домінує, а співіснує з природним середовищем. [12]

Рис. 1. «Будинок над водоспадом» у м. Мілл-Ран, США (1936-1939 рр.)

Іншим знаковим прикладом органічної архітектури є Музей Соломона Гугенгайма в Нью-Йорку (рис. 2), який демонструє можливість застосування принципів органічного формоутворення в умовах щільної міської забудови. Розташований у центрі мегаполіса, музей формує контрастне, але водночас гармонійне співвідношення з оточенням, виступаючи своєрідною «архітектурною скульптурою» в міському просторі.

Зовнішній об'єм будівлі безпосередньо відображає її внутрішню просторову організацію. Основу експозиційного простору становить безперервна спіралеподібна галерея, що поступово розширюється знизу догори. Спіраль як форма, запозичена з природних процесів росту й розвитку, тут трансформується в архітектурний принцип, який визначає сценарій руху відвідувача та формує унікальний просторовий досвід. Таким чином, навіть у суто урбаністичному контексті музей зберігає органічний характер, апелюючи до природних закономірностей формоутворення.

Прикладом органічної архітектури з яскраво вираженим символічним навантаженням є Храм Лотоса в Нью-Делі (рис. 3), спроектований ірансько-канадським архітектором Фаріборзом Сахбою. Архітектурний образ споруди інтерпретує форму квітки лотоса - одного з універсальних символів чистоти,

відродження та духовного оновлення. За задумом автора, ця форма відображає ідею переходу людства від історичних конфліктів до епохи миру та єдності.

Рис. 2. Музей Гугенгайма у м. Нью-Йорк, США (1959 р.)

Об'ємно-просторова структура храму відповідає принципам, сформульованим у релігійній доктрині бахаї. Будівля має дев'ятигранну центричну композицію та складається з 27 мармурових «пелюсток», згрупованих у три яруси. Така організація забезпечує чітку геометричну впорядкованість, поєднану з пластичною виразністю форми. Незважаючи на монументальність, споруда зберігає органічний характер, оскільки її образ базується на узагальненій природній формі та підпорядковується ідеї цілісності.

Рис. 3. Храм Лотоса у м. Нью-Делі, Індія (1978-1986 р.)

Показовим прикладом сучасної інтерпретації принципів органічної архітектури є Катарський національний конференц-центр (рис. 4), спроектований японським архітектором Арата Ісодзакі. Масштабна споруда, призначена для проведення локальних, регіональних і міжнародних заходів, поєднує ультрасучасні технології з образною мовою, що апелює до природних та культурних архетипів. Будучи одним із найбільших виставково-конгресних

комплексів Близького Сходу, центр формує своєрідний «оазис у пустелі» — простір для інтелектуального обміну, науки та культури.

Архітектурна виразність будівлі досягається завдяки системі гігантських сталевих колон, форма яких нагадує стовбури дерев. Ці конструктивні елементи не лише виконують несучу функцію, а й формують органічний образ портика, що слугує перехідною зоною між зовнішнім простором і інтер'єром. Символічний вимір проєкту підсилюється алюзією на священне в ісламській традиції дерево Сидрат аль-Мунтаха — образ знання та духовного сходження. Таким чином, у межах сучасної громадської споруди органічна архітектура поєднує біоморфні мотиви з культурно-релігійним контекстом.

Рис. 4. Національний конференц-центр у м. Доха, Катар (2011 р.)

Іншим прикладом органічного формоутворення в умовах щільної історичної забудови є так званий «Будинок-слимак» (рис. 5), створений італійським архітектором Ренцо Піано. Архітектурний об'єкт, що за пластикою нагадує живу органічну форму, майже непомітно інтегрується у міське середовище, ледь піднімаючись над традиційним фасадом будинку XIX століття.

Будівлю розміщено у внутрішньому дворі, що дозволяє зберегти цілісність історичного фронту вулиці та мінімізувати візуальний вплив нового втручання. Попри експресивну форму, об'єкт відповідає містобудівним нормам і не порушує інсоляцію прилеглих споруд. У цьому випадку органічна архітектура проявляється не через масштаб або домінування, а через тактовне, майже «невидиме» співіснування з існуючим міським контекстом. [17]

Сінгапурського технологічного університету в Наньяні (рис. 6), розроблений студією Томаса Хезервіка. Архітектори свідомо відмовилися від традиційної моделі навчального корпусу як лінійного коридорного простору з обмеженим доступом денного світла, запропонувавши альтернативну

просторову структуру, орієнтовану на взаємодію, відкритість і природне освітлення.

Рис. 5. Будівля благодійного фонду («Будинок-слимак») у м. Париж, Франція (2014 р.)

Сучасну інтерпретацію органічної архітектури демонструє також проєкт Комплекс складається з взаємопов'язаних веж, згрупованих навколо центрального атриуму, який забезпечує проникнення світла вглиб будівлі. Попри використання звичайного бетону як основного матеріалу, пластика фасадів нагадує структуру дерев'яних кошиків або природних оболонок. Відсутність жорсткої геометрії та домінування криволінійних поверхонь надають споруді характеру «природної конструкції», що підкреслює ідею органічного навчального середовища.

Рис. 6. Освітній центр («Вулик») в м. Сінгапур (2015 р.)

Окремі положення органічної архітектури знаходили відображення і в творчості низки архітекторів ХХ століття, які не завжди прямо ідентифікували себе з цим напрямом. Зокрема, елементи органічного мислення простежуються у роботах Рудольфа Штайнера та Ле Корбюзьє, а Йорн Утзон послідовно

застосував ці принципи під час проєктування Сіднейського оперного театру. До кола архітекторів, близьких до ідей органічної архітектури, також належать Бруно Дзеві, Ганс Шарун, Фрай Отто, Імре Маковец, Алвар Аалто, Еріх Мендельсон та Ееро Саарінен, у творчості яких органічність проявляється через експерименти з формою, простором і конструкцією [11].

Узагальнюючи теоретичні положення та практичні реалізації органічної архітектури, доцільно виокремити п'ять ключових характеристик, які визначають специфіку просторового мислення цього напрямку та формують його ідентичність.

По-перше, контекстуальна інтеграція архітектурного об'єкта в ландшафт - одна з базових рис органічної архітектури, що передбачає нерозривний зв'язок об'єкта з природним середовищем. Формоутворення, просторове розміщення та матеріальне вирішення будівлі ґрунтуються на аналізі кліматичних умов, рельєфу, рослинності та характеру місцевості. Будівля чи споруда не протиставляється довкіллю, а розглядається як його продовження. У цьому контексті застосовуються як біоморфні прийоми, що апелюють до природних форм, так і методи глибокої інтеграції будівлі в ландшафтну структуру, що мінімізують візуальний та просторовий контраст між природним і штучним. [4]

По-друге, матеріальна автентичність та обмеженість палітри конструктивно-опоряджувальних матеріалів, які відіграють ще й концептуальну функцію. Початково цей напрям тяжів до використання одного домінантного природного матеріалу - каменю або дерева, що забезпечувало цілісність образу. У подальшому розвиток технологій розширив можливості комбінування матеріалів, однак принцип обмеженої палітри зберігся. Перевага надається матеріалам із виразною природною фактурою, що дозволяє уникати додаткового декорування та підсилює відчуття природності архітектурного середовища. [10]

По-третє, природне освітлення є інструментом просторового формування. Світло в органічній архітектурі виступає одним із ключових чинників. Його використання виходить за межі суто функціонального освітлення і набуває просторово-композиційного значення. Скляні поверхні застосовуються не лише у віконних прорізах, а й як елементи зонування, що забезпечують візуальну проникність простору. Такий підхід сприяє формуванню відчуття безперервності, відкритості та взаємозв'язку між окремими функціональними зонами.

По-четверте, просторове розмивання меж між інтер'єром і природним середовищем. Однією з найвиразніших характеристик органічної архітектури є прагнення до зняття жорстких кордонів між внутрішнім і зовнішнім простором. Інтер'єр розглядається як частина ландшафту, а ландшафт - як продовження

архітектурного простору. Це досягається завдяки панорамному заскленню, відкритим терасам, плавним переходам між рівнями та включенню природних елементів у внутрішнє середовище. Такий підхід формує єдиний просторовий сценарій, у якому архітектура стає посередником між людиною і природою. [15]

По-п'яте, інтеграція живої природи в архітектурне середовище. Озеленення в органічному напрямку не має декоративного характеру, а виступає складовою частиною просторової концепції. Рослинність інтегрується як в екстер'єр, так і в інтер'єр будівлі, підсилюючи відчуття єдності з природою. Важливим принципом є використання локальних видів рослин, що відповідають природному контексту місцевості. Таким чином досягається естетична та екологічна узгодженість об'єкта з довкіллям. [13]

Висновки. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що органічна архітектура є не лише історично сформованим напрямом ХХ століття, а передусім цілісною системою просторового мислення, актуальною в сучасному архітектурному дискурсі. Її становлення відбувалося як реакція на формалізм і еkleктизм попередніх епох та було спрямоване на переосмислення взаємозв'язку між архітектурним об'єктом, людиною і природним середовищем.

Аналіз теоретичних положень Луїса Саллівена та Френка Ллойда Райта засвідчив, що фундаментальною ідеєю органічної архітектури є принцип внутрішньої цілісності, згідно з яким форма, функція, конструкція та матеріальне вирішення об'єкта утворюють єдиний взаємопов'язаний організм. Органічність у цьому контексті не зводиться до стилістичного наслідування природних форм, а постає як результат логічного розвитку архітектурної структури «зсередини назовні», відповідно до умов середовища та сценаріїв використання простору. [16]

У ході дослідження було систематизовано ключові характеристики органічної архітектури, зокрема контекстуальну інтеграцію в ландшафт, матеріальну автентичність, формотворчу роль природного світла, розмивання меж між інтер'єром і екстер'єром, а також включення живої природи в архітектурне середовище. Сукупність цих характеристик формує особливу просторову логіку, в якій архітектурний об'єкт перестає бути автономною формою й набуває статусу елемента більшої екосистеми. [5]

Розгляд конкретних зразків органічної архітектури продемонстрував багатовекторність та адаптивність цього напрямку. На прикладі «Будинку над водоспадом» Ф. Л. Райта було виявлено радикальне переосмислення взаємодії архітектури з природним рельєфом, де будівля не домінує над ландшафтом, а зростається з ним на конструктивному та просторовому рівнях. Музей

Гутенгайма в Нью-Йорку засвідчив можливість органічного формоутворення в умовах щільної міської забудови, де природні принципи розвитку форми трансформуються у просторовий сценарій руху та сприйняття.

Подальші приклади — Храм Лотоса в Нью-Делі, Катарський національний конференц-центр, «Будинок-слимак» Ренцо Піано та комплекс Сінгапурського технологічного університету — дозволили простежити еволюцію органічної архітектури від ландшафтно орієнтованих і житлових об'єктів до масштабних громадських, освітніх та сакральних споруд. У кожному з випадків органічність реалізується по-різному: через символічну форму, біоморфні конструкції, делікатну інтеграцію в історичне середовище або створення «природного» навчального простору. Це свідчить про універсальність принципів органічної архітектури та їх здатність адаптуватися до різних культурних, кліматичних і містобудівних контекстів.

Таким чином, органічна архітектура може бути інтерпретована як гнучкий метод проєктування, що поєднує просторову, екологічну та гуманістичну складові. Її актуальність у ХХІ столітті зумовлена зростаючою увагою до сталого розвитку, екологічної відповідальності та якості архітектурного середовища. У цьому сенсі принципи органічної архітектури становлять важливу теоретичну й практичну основу для формування сучасних просторів, орієнтованих на гармонійне співіснування людини, архітектури та природи.

Література

1. Зиміна С.Б. Стилiстичні особливості органічного та екологічного інтер'єрів. *Сучасні проблеми архітектури і містобудівництва*: збірник науково-технічних праць. Київ: КНУБА, 2017. Вип. 47. С. 71-88.
2. Ірина Рижова, Світлана Захарова, Ольга Павлюк, Катерина Харченко, Тетяна Суворова. Науковий дискурс органічної архітектури в сучасному просторово-предметному середовищі. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2024. № 20 (97). Р. 93-108.
3. Кузнєцова Я.Ю. Еволюція та становлення органічного підходу в архітектурі. *Містобудування та територіальне планування*. Київ: КНУБА, 2017. Вип. 65. С. 283–290.
4. Мигаль С.П., Мигаль С.П., Дида І.А., Казапнцева Т.Є. Біоніка в дизайні просторово-предметного середовища: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 228 с.
5. Олійник О.П. Теорії та концепції дизайну: навчальний посібник. Херсон: Олді-плюс, 2020. 256 с.

6. Олійник О.П., Чопик Ю.М. Розвиток органічної архітектури на сучасному етапі. *Теорія і практика дизайну. Дизайн архітектурного середовища*. 2019. Вип. 19. С. 82-89.

7. Органічна архітектура: Френк Ллойд Райт у модерністській інтерпретації. Greelane: електронний журнал. URL: <https://www.greelane.com/pages/about-us> (дата звернення: 20.12.2025).

8. Рижова І.С., Павленко Т.О., Антипенко Є.Ю., Єншуєва Т.В. Урбоекологічні особливості формування зеленої архітектури в умовах сталого розвитку. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування: науково-технічний збірник*. Київ: КНУБА, 2024. Вип. 68. С. 163-177.

9. Філоненко О.І. Сучасна архітектура та енергоефективність. *Збірник наукових праць Українського державного університету залізничного транспорту*. 2022. Вип. 202. С. 27 - 35.

10. Ф'юмара Л., Горбик Е., Ушаков Г. Living organic architecture. *Сучасні проблеми архітектури і містобудівництва: збірник науково-технічних праць*. Київ: КНУБА, 2003. Вип. 11-12. С. 113-122.

11. Черкес Б.С., Лінда С.М. Архітектура сучасності: остання третина ХХ – початок ХХІ століть: навч. посібник. 2-ге вид. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 384 с.

12. Що таке органічна архітектура і як вона розвивалася? *Конспект лекції Луїджі Фьюмара*: вебсайт. URL: www.prostranstvo.media (дата звернення 20.12.2025).

13. Figueroa J.A. The Philosophy of Organic Architecture. (S. L.): CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014. 114 p.

14. Frank Lloyd Wright. The Future of Architecture. Horizon Press, New York, 1953. 248 p.

15. Paull J. The First Goetheanum: A Centenary for Organic Architecture. *Journal of Fine Arts*. Vol. 3. Issue 2. 2020. P. 1–11. URL: <https://www.sryahwapublications.com/journal-of-fine-arts/pdf/v3-i2/1.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).

16. Pearson D. New Organic Architecture: The Breaking Wave. Oakland: University of California Press, 2001. 223 p.

17. Qatar National Convention Centre. Arata Isozaki: веб-сайт. URL: <https://www.archdaily.com> (дата звернення 20.12.2025).

assistant **Taranenko Serhii**,
PhD in Architecture, Associate professor **Borodai Artem**,
Sumy National Agrarian University

PRINCIPLES OF FORM-MAKING IN ORGANIC ARCHITECTURE: CHARACTERISTIC FEATURES AND SPATIAL INTERPRETATIONS

The article is devoted to a comprehensive study of organic architecture as a holistic spatial and form-shaping approach based on the principles of internal integrity, contextuality, and harmonious interaction between an architectural object and its natural and anthropogenic environment. The evolution of ideas of organic architecture is analyzed—from their theoretical foundations of the late 19th and early 20th centuries to contemporary interpretations. The key characteristics of organic architecture are defined, including form-shaping principles, interior spatial organization, integration of natural elements, the role of natural light, landscape context, and structural solutions. Special attention is given to spatial mechanisms that blur the boundaries between interior and exterior, forming a continuous, human-oriented architectural environment.

Significant examples from different periods and scales are considered, highlighting both universal and variable principles of organicity, which confirms its importance as a flexible methodology of contemporary architectural design.

Keywords: organic architecture; integration; integrity; form-shaping; sustainable development; methodology; interior; exterior; contemporary architecture; adaptability.

REFERENCES

1. Zymina S.B. Stylistychni osoblyvosti orhanichnoho ta ekolohichnoho interieriv. Suchasni problemy arkhitektury i mistobudivnytstva: zbirnyk naukovotekhnichnykh prats. Kyiv: KNUBA, 2017. Vyp. 47. S. 71-88. {in Ukrainian}
2. Iryna Ryzhova, Svitlana Zakharova, Olha Pavliuk, Kateryna Kharchenko, Tetiana Suvorova. Naukovyi dyskurs orhanichnoi arkhitektury v suchasnomu prostorovo-predmetnomu seredovyshchi. Humanities studies: Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2024. № 20 (97). P. 93-108. {in Ukrainian}
3. Kuznietsova Ya.Yu. Evoliutsiia ta stanovlennia orhanichnoho pidkhodu v arkhitekturi. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. Kyiv: KNUBA, 2017. Vyp. 65. S. 283–290. {in Ukrainian}

4. Myhal S.P., Myhal S.P., Dyda I.A., Kazapntseva T.Ye. Bionika v dyzaini prostorovo-predmetnoho seredovyshcha: navch. posibnyk. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2014. 228 s. {in Ukrainian}
5. Oliinyk O.P. Teorii ta kontseptsii dyzainu: navchalnyi posibnyk. Kherson: Oldi-plus, 2020. 256 s. {in Ukrainian}
6. Oliinyk O.P., Chopyk Yu. M. Rozvytok orhanichnoi arkhitektury na suchasnomu etapi. Teoriia i praktyka dyzainu. Dyzain arkhitekturnoho seredovyshcha. 2019. Vyp. 19. S. 82-89. {in Ukrainian}
7. Orhanichna arkhitektura: Frenk Lloid Rait u modernistskii interpretatsii. Greelane: elektronnyi zhurnal. URL: <https://www.greelane.com/pages/about-us> (data zvernennia: 20.12.2025). {in Ukrainian}
8. Ryzhova I.S., Pavlenko T.O., Antypenko Ye.Yu., Yenshuieva T.V. Urboekolohichni osoblyvosti formuvannia zelenoi arkhitektury v umovakh staloho rozvytku. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: naukovy-tekhnichnyi zbirnyk. Kyiv: KNUBA, 2024. Vyp. 68. S. 163-177. {in Ukrainian}
9. Filonenko O.I. Suchasna arkhitektura ta enerhoefektyvnist. Zbirnyk naukovykh prats Ukrainського derzhavnogo universytetu zaliznychnoho transportu. 2022. Vyp. 202. S. 27 - 35. {in Ukrainian}
10. Fiumara L., Horbyk E., Ushakov H. Living organic architecture. Suchasni problemy arkhitektury i mistobudivnytstva: zbirnyk naukovy-tekhnichnykh prats. Kyiv: KNUBA, 2003. Vyp. 11-12. S. 113-122. {in Ukrainian}
11. Cherkes B.S., Linda S.M. Arkhitektura suchasnosti: ostannia tretyna XIX – pochatok XXI stolit: navch. posibnyk. 2-he vyd. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2014. 384 s. {in English}
12. Shcho take orhanichna arkhitektura i yak vona rozvyvalasia? Konspekt leksii Luidzhi Fiumara: veb-sait. URL: www.prostranstvo.media (data zvernennia 20.12.2025). {in Ukrainian}
13. Figuroa J.A. The Philosophy of Organic Architecture. (S. L.): CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014. 114 p. {in English}
14. Frank Lloyd Wright. The Future of Architecture. Horizon Press, New York, 1953. 248 p. {in English}
15. Paull J. The First Goetheanum: A Centenary for Organic Architecture. Journal of Fine Arts. Vol. 3. Issue 2. 2020. P. 1–11. URL: <https://www.sryahwapublications.com/journal-of-fine-arts/pdf/v3-i2/1.pdf> (data zvernennia: 20.12.2025). {in English}
16. Pearson D. New Organic Architecture: The Breaking Wave. Oakland: University of California Press, 2001. 223 p. {in English}
17. Qatar National Convention Centre. Arata Isozaki: veb-sait. URL: <https://www.archdaily.com> (data zvernennia 20.12.2025). {in English}